

LUDARVAY AÇIK HAVA MÜZESİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

VENERA FALAKHOVA*

Öz: Ludarvay Açık Hava Müzesi Rusya Federasyonu'na bağlı Udmurt Cumhuriyeti'nin başkenti İjevsk şehri yakınlarında bulunmaktadır. Müze, geleneksel kültüre ilginin artması, geleneksel kültürün romantik bir ilgi yanında ekonomik bir getirisinin de keşfiyle yaygınlaşan örnekler biridir. Geleneksel kültürünü koruma noktasında her halkın yaşadığı sorunların yanı sıra azınlık statüsündeki halklar başka sorunlarla da karşılaşmaktadır. Kanunların vermiş olduğu haklara rağmen küreselleşen dünya zayıf ve güçsüz kültürleri, dilleri hızla yok etmektedir. Bu sebeple bunları korumanın yeni yolları da aranmaktadır. Bu bağlamda Ludarvay Açık Hava Müzesi de farklı işlevleri olduğunu düşündüğümüz örneklerden birisidir. Bu çalışmada; çok kültürlü, çok dilli, çok milletli bir yapıya sahip Rusya Federasyonu'nun farklı bölgelerinde yaygınlaşan ve etnopark özelliği de gösteren müzelerden biri olan Ludarvay Açık Müzesi kuruluş, içerik ve işlevleri ile ele alınmaktadır. Bu çok kültürlü yapı içerisinde, azınlık halkların kültürleri ile ilgili konularda bu tür müzelerin üstlendiği farklı işlevler dikkat çekicidir. Çalışmada müzede yer alan kurgulanmış mekânların görselleri ile bu mekânların anlatılarına da yer verilmektedir. Müzenin içeriği mümkün olduğunca görsel malzemeler ile desteklenerek aktarılmaktadır. Aynı zamanda baskın Rus kültürü karşısında geleneksel Udmurt kültürünün korunması, geliştirilmesi ve gelecek nesillere aktarılması gibi konularda müzenin üstlendiği işlevler tespit edilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca müzede gerçekleştirilen etkinlikler, etkinliklerin içerikleri tasvir edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Udmurt, Udmurt kültürü, Ludarvay Açık Hava Müzesi, açık hava müzeciliği, etnopark

A RESEARCH ON THE LUDARVAY OPEN AIR MUSEUM

ABSTRACT: The Ludarvay Open Air Museum is located near the city of Ijevsk, the capital of the Udmurt Republic of the Russian Federation. The museums can be regarded as the examples of phenomenon that have become widespread after the discovery of the financial gain as well as the raising interest in the traditional culture and and a romantic interest in this culture. In addition to the problems faced by every people in maintaining their traditional culture, minority peoples face other problems. Despite the rights granted by laws, the globalizing world is rapidly destroying weak and weak cultures and languages. For this reason, even new ways to preserve these are searched. The Ludarvay Open Air Museum is one of the examples that we think has different functions. In this study, the Ludarvay Open Museum, which is one of the museums that has a multicultural, multilingual and multi-national structure, is widespread in different regions of the Russian Federation and has an ethnopark feature, is discussed with its establishment, content and functions. Within this multicultural structure, the different functions

---

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı, venera8008@yandex.ru, ORCID: 0000-0002-1312-7743

(Yazının Geliş Tarihi/Received Date: 20.04.2020, Yazının Kabul Tarihi/Acceptance Date: 17.06.2020)

that such museums undertake in matters related to the culture of minority peoples are remarkable. In the study, besides the visuals of the reorganised places in the museum, the narrations of these places are also included. The content of the museum is conveyed as much as possible by supporting it with visual materials. At the same time, in the face of the dominant Russian culture, the functions undertaken by the museum are tried to be determined in issues such as conservation, development and transfer of the traditional Udmurt culture to future generations. The activities carried out in the museum, the contents of the events are depicted.

Keywords: Udmurt, Udmurt culture, The Ludarvay Open Air Museum, open air museology, ethnopark

Giriş

Ludarvay Müzesi, Udmurt Cumhuriyeti'nin başkenti İjevsk'e 17 kilometre uzaklıkta, Zavyalovo bölgesinde, Ludarvay köyünün bir kilometre batısında bulunmaktadır. Udmurt Cumhuriyeti'ne adını veren Udmurtlar, Rusya'da yaşayan Fin-Ugor halklarından birisidir. Rusya'nın sonuçları açıklanmış son nüfus sayımının yapıldığı 2010 yılı verilerine göre Udmurtların nüfusu 552.299'dur (bk. Grişkinan1994; Sotsialno-Demografiçeskiy... 2012). Yaşadıkları ve adlarını verdikleri Udmurt Cumhuriyeti'nin ve Rusya Federasyonu'nun ilgili yasalarına göre dillerini ve kültürlerini korumak, geliştirmek, gelecek nesillere aktarmak gibi haklara sahiptirler. Ancak azınlık halkların genel olarak yaşadıkları sıkıntıları Udmurtlar da yaşamaktadırlar. Kanuni haklar dilin ve kültürün korunması ve gelecek nesillere aktarılması için yeterli değildir. Çünkü toplumsal psikolojinin ve baskın kültür, baskın dil, baskın milliyete ait olmanın cazibesi kanuni hakların sağlamış olduğu imkânları bir anda anlamsız kılabilmektedir. Bu bakımdan diğer birçok azınlık gibi Udmurtların dili ve kültürü de genel olarak bir dereceye kadar kırsal kesimlerde korunabiliyor olmakla birlikte şehir merkezlerinde hızlı bir şekilde yerini hâkim dil ve kültüre bırakmaktadır. Yerel diller ve kültürlerin yaşayabileceği doğal ortamların küreselleşme ve hızlı şehirleşme ile hızla yok olduğu dikkate alınınca bunlara merak duyan aydınlar, iş adamları, entelektüel çevre, devlet görevlileri bu dil ve kültürleri yapay mekânlar vasıtasıyla koruma yoluna da gitmektedirler. Rusya'nın pek çok yerinde karşımıza çıkan Ludarvay türü açık hava müzeleri, etnografya müzelerine benzer parklar; bu açıdan bakıldığında otantik bazı ürünlerin sergilendiği, geleneklerin heveskârları için kısa sunumlarının gerçekleştirildiği benzerlerinden farklı işlevleri ile karşımıza çıkmaktadır. Çalışmada, Ludarvay Açık Hava Müzesi; kuruluş süreci, içeriği ve işlevleri ile genel bir değerlendirmeye tâbi tutulacaktır. Büyük oranda müzenin resmî kuruluş süreci ve işlevleri üzerine yaptığımız çalışmada gözlemlerimizin yanı sıra müzenin görevlendirdiği uzmanlardan alınan bilgiler kullanılmıştır. Onlardan alınan bilgiler (MG) kısaltması ile verilmiştir¹. Bu bilgiler yazılı ve görsel kaynaklarla da desteklenmiştir. Bu bakımdan bilgiler kendi arşivimizde bulunan görsellerle desteklenecektir.

---

¹ Metin içerisinde (MG1 ve MG2) iki müze görevlisi belirtmek için kullanılan kısaltmalardır.

Açık Hava Müzeciliği ve Ludarvay Müzesi'nin Kuruluş Süreci

Müzeler ortaya çıkışları, muhtevaları, amaçları ve işlevleri ile çok farklı özellikler gösteren kurumlardır. Elbette müzeler ile ilgili makalemizde bütün bu süreçleri ayrıntılı bir şekilde kaleme almak bizim amaçlarımız ve makalemizin kapsamı dışındadır. Ancak bir açık hava müzesi olarak adlandırdığımız ve bununla birlikte farklı özelliklerinin de olduğunu düşündüğümüz Ludarvay ile ilgili daha objektif değerlendirmeler yapabilmek adına müzecilik, açık hava müzesi, yaşayan müze gibi adlandırmalar üzerinde kısaca durmak faydalı olacaktır.

Dünyada açık hava müzeleri, sanayileşme ve uluslaşma hareketlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve özellikle uluslaşma sürecine girmiş olan toplulukların tarihlerini somutlaştırmak için bir araç olmuşlardır. (Demir 2013: 1111-1125). 1891 yılında İsveç'te Arthur Hezalius'in *Skanzen Açık Hava Müzesi*'ni açması bu bakımdan bir dönüm noktasıdır diyebiliriz. Bu müzenin ilk kuruluş amacı köy yaşamını ve geleneksel kültürü tanıtmaktır. Genel olarak bu amaçlarla çok sayıda açık hava müzesi Avrupa'nın farklı yerlerinde kısa süre içerisinde açılmıştır. Kaynaklar; açık hava müzelerinin ve birçok kaynakta aynı anlamda kullanılan yaşayan müzelerin² genel olarak tarihçeleri, açılış amaçları, muhtevaları ve işlevleri konusunda benzer bilgileri aktarmaktadır³. Bu bakımdan her bir kaynağın vermiş olduğu bilgileri birer birer ele almak yerine genel bazı düşünceleri ortaya koymak daha faydalı olacaktır.

Z. Sema Demir bu tür müzelerin muhtevalarını *Halk Bilimi Müzeciliğinde Deneyisel Yaklaşımlar: Yaşayan Müze* başlıklı makalesinde teferruatlı bir şekilde ortaya koymuştur. Çalışmamıza konu olan Ludarvay için de burada zikredilen bütün hususları söylemek mümkündür. Bu bakımdan Demir'in bu konuda yazdıklarını alıntılarla bizim için kaynak konusundaki birçok sorunu ortadan kaldıracaktır:

Bu müzelerin koruduğu en önemli nesne, geleneksel mimarlık ürünleridir. Çoğunlukla kırsal alanlarda, doğal parkların yakınında bir manzara tarafından

² Açık Hava Müzesi ve Yaşayan Müze kavramları bir sonraki dipnotta verilen kaynaklarda da ayrıntılı olarak açıklanmaktadır. Bu bakımdan biz bu tartışmalara girmiyoruz. Ancak şunu belirtmek gerekir ki Akmehtem'in ifadelerine göre yaşayan müze genellikle halk mimarisi veya yöresel kültürel miras ile ilişkilendirilmekte, toplumsal tarihi ve geleneksel yaşam biçimlerini temsil etmeyi amaçlamaktadır. Uluslararası Müzeler Konseyi (2008) yaşayan müzeyi açık hava müzesi ile eş anlamlı kullanmış, koleksiyonlarını kapının dışında / dış mekânda sergileyen ayrı bir müze türü olarak bu tanımla ilişkili müzeleri açık hava müzeleri, binalar müzesi, çiftlik müzeleri, açık hava müzeleri, yaşayan tarih müzesi ve halk müzeleri olarak örneklendirmiştir (Akmehtem 2017: 3)

³ Müzecilik, Açık Hava Müzeleri ve Yaşayan Müze konusu yerli ve yabancı pek çok araştırmacının çalışmasında ele alınmıştır. Özellikle Batı literatüründe konu ile ilgili geniş bir literatür bulunmaktadır. Türkiye'de yapılan çalışmalar daha geç dönemlere ait olduğu için temel bakış açısının, müzelerin kuruluş amaçları ve işlevlerinin genel olarak Batı literatüründen Türkçeye kazandırıldığını söyleyebiliriz. Konu ile ilgili olarak bk. Hodson 1998; Rentzog 2007; Dürschmidt 2012; Jelić 2014; Tezcan 2017; Yurtdaş 2018; Yenigül, Silav 2019; Demir 2013).

kuşatılmış alanlarda kurulan müze yerleşkelerinde sergilenmek amacıyla taşınıp onarılan veya yeniden inşa edilen yapılar ile müzeye destek hizmetler için inşa edilmiş ek birimler bulunmaktadır. Ait oldukları döneme uygun malzeme ve teknikle inşa edilerek dönemsel mimari özellikleri yansıtan yapılar, özgün haliyle sergilenmekte veya yeniden işlevlendirilerek destek hizmetleri alanları olarak kullanılmaktadır. Konutların yanı sıra, dinî yapı, değirmen, çeşme, dükkân gibi kamusal alana ait yapıları, ahır, ağıl, kümes gibi evlerin yardımcı yapı birimleri müze yerleşkelerinin vazgeçilmez sergi nesnelerini ve mekânlarını oluştururlar. Bu tür mekânlarda sergileme yöntemi olarak bağlamı kurgulamaya ve tamamlamaya yardımcı olması amacı ile otantik sergileme, tarih canlandırma, insan kullanımı, drama, müze tiyatrosu gibi üç boyutlu etkileşimli sergileme yöntemleri kullanılır (Demir 2013: 1113).

Ludarvay Müzesi'nin kuruluşu dünya genelinde açık hava müzelerinin ortaya çıkış süreçlerine benzer bir süreç neticesinde ortaya çıkmıştır. Ludarvay Açık Hava Müzesi'nin yapılması fikrini ilk olarak bilim insanları ileri sürmüşlerdir. Etnograf Lebedeva Serafima Hristoforovna, Vladıkina, Kulikov Kuz'ma İvanoviç bu fikri ilk olarak ortaya atanlardır. Bu fikir öncelikle yurt dışından gelen misafirlerin ilgilerini çekecek, onların gezdirilebileceği mekânların olmayışı sebebiyle ortaya çıkmıştır. Özellikle Serafima Hristoforovna Lebedeva'nın kendisinin de yurt dışına çok sık gidiyor oluşu, gittiği yerlerde ne tür müzelerin olduğu, bunların ne şekilde çalıştığı, içlerinde barındırdıkları konusunda edindiği bilgi ve deneyimler onu böyle bir düşünceye yöneltmiştir. Başlangıçta müzenin kurulması için Kama Nehri kenarında Golyanı bölgesi, Yak Şur Bodya bölgesin ve şu an Ludarvay Müzesi'nin bulunduğu Poçinok İlyinskiy tarafı olmak üzere üç farklı yer düşünülmüştür. Daha sonra ulaşım imkânları, şehre uzaklık, çocukların rahat ulaşımı için uygun olup olmadığı gibi faktörler göz önünde bulundurularak müzenin kurulması için en uygun yerin Ludarvay köyünün yakınında bulunan Poçinok İlyinskiy olduğu konusunda fikir birliği oluşmuştur (MG1).

Müzenin kuruluş amacı Udmurtların etnografyasını, kültürünü, yaşam tarzlarını tanıtmak olarak ifade edilmektedir. Udmurt Cumhuriyeti'nde yaşayan Udmurtlar dört gruba ayrılmaktadır. Bu sebeple Udmurt kültürünü gerçek manada yansıtabilmek için Serafima Hristoforovna bir komisyonla birlikte alan araştırmasına çıkmakta; senede birkaç kere ülkenin her köşesini gezip, tarihî ev ve mekânları tespit ederek bunları müzede sergilemek üzere kayıt altına almaktadır. Bu alan araştırması esnasında bazı eşyalar hediye olarak toplanmakta, bazıları da para karşılığı satın alınarak müzeye kazandırılmaktadır. Bu çalışmalar neticesinde bir araya getirilen malzemeler müzenin bulunduğu Poçinok İlyinskiy'de bir araya getirilmektedir (MG1).

Diğer kaynak kişimizin verdiği bilgiye göre bu müzenin kurulması için seçilen yer olan Poçinok İlyinski aslında Rus bölgesidir. 1970'lerde köyler boşalmaya, kolhozlar yok olmaya başlamıştır. Bu köy de yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalan yerlerden biridir. Bu bölge Udmurt, Eston, Perm bölgesindeki tarihçiler tarafından çok beğenilmiştir. Seçilen bu bölgeye birçok kişi Küçük İsveç

demektedir. Burası; dağları, tepeleri, dereleri ve ormanları ile canlı bir tabiata sahiptir (MG2).

Bu çalışmalar neticesinde bazı orijinal evler de müze arazisinde kurulmuştur. Örneğin müzedeki ilk ev merkezî Udmurtlara ait, ikinci ev kuzey Udmurtlarına aittir. Bu ev Stengurt köyünden getirilmiştir. Üçüncüsü Besermyanlara⁴ aittir ancak inşaatı tam olarak tamamlanamamıştır. Müzede sadece Udmurt kültürü değil Udmurt Cumhuriyeti'nde yaşayan diğer halkların da kültürlerinin sergilenmesine imkân tanınmaktadır. Örneğin müzede henüz bir Tatar evi bulunmamakla birlikte müze arazisinde yer alan itfaiye kulesinden sonraki araziye kurulması planlanmaktadır. Müzede yer alan tüm binalar orijinaldir. Yeni inşa edilmiş iki katlı tek bir bina bulunmaktadır. Bu orijinal evleri inşa eden ustalar da bu köyün sakinleridir. Yeterli maddî katkı sağlanmadığı için yerel kaynaklardan istifade edilmiştir. Bunlar Ludarvay ya da yakın köylerden gelen ustalardır. Zaman zaman bu ekibe şehirden gelen öğretim üyeleri de katılmaktadır (MG1).

Müzenin inşa sürecinin uzun bir zaman dilimine yayıldığı görülmektedir. Günümüzde de bu süreç devam etmektedir. Kaynak kişilerin aktardığı bilgilere göre müzenin ilk sponsoru Udmurt Neft şirkettir ve öncelikle 50.000 rublelik bir katkı sağlamıştır. Bu para ile idari bina inşa edilmiştir. Milletvekili Zenin, çok bakım isteyen ahşap binalar için 100000 rublelik bir destek vermiştir. Daha sonra Udmurt Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı A.A. Volkov müzenin yapım sürecini desteklemeye başlamıştır. Bu yardımlar 2007 yılından sonra başlamış ve kurumsal olarak Udmurt Cumhuriyeti'nin Kültür Bakanlığı da destek vermiştir (MG1).

Müzenin İçeriği:

Müze Udmurtların geleneksel dünya görüşüne uygun bir şekilde inşa edilen kapıdan girilmektedir. Udmurtlarda, herkesin bir geçitten geçmesi gerektiğine dair bir inanç vardır. Geçitten giriş geleneksel dünya görüşüne göre bir ibadet gibidir. Kişinin iyi niyet ile geldiğine inanılır; alçak bir kapıdan geçilip, selam verilerek yere dua edilmektedir.

Giriş kapısından geçtikten sonra geleneksel bir müzik aleti ziyaretçileri karşılamaktadır. Bu müzik aleti geleneksel kültüre göre kesinlikle burada olmalıdır. *Tangıra*⁵ adı verilen bu müzik aleti ormanda bulunan ağaçlardan özellikle de yıldırım düşmüş ağaçlardan yapılmaktadır. Udmurtlar sesin buraya yerleştiğine ve daha yüksek çıktığına inanmaktadır. Şamanlara benzeyen kişilerin bu aleti çalarken, “Bizim düğünümüz ve misafirlerimiz var.” ya da “Bize saldırdılar.” diyerek komşu yerleşim birimlerine haber verirlerdi. Yaşadıklarını

⁴Besermyan; Udmurtların Udmurtsitan'ın kuzey batısında kırk bir yerleşim biriminde yaşayan bir grubu.

⁵ Udmurtça bazı kelime ve terimlerin açıklaması için 1956 yılında yayımlanan *Russko-Udmurtskiy Slovar* kullanılmıştır.

bildirmek için de bunu kullanırlardı. Bu müzik aletinin temel fonksiyonu ormanda bulunan yerleşimler arasında bilgi aktarımını sağlamaktır. Küçük köyler arasında düğün, asker uğrama, yangın, yeni eve taşınma vs. haberler onun aracılığıyla verilirdi.

Müzenin ana giriş kapısı

Solda konukları karşılayan, ağaçtan yapılmış yaşlı Udmurt çift; sağda Tangira adı verilen müzik aleti (2013)

1996 yılında burada çalışmaya başlayan kaynak kişimiz Tatyana Veniamunovna Berezkina'nın verdiği bilgilere göre onun çalışmaya başladığı yıl Çimkürük'ten getirilen yel değirmeni vardır. Bu değirmen yerde parçalar halinde yatmaktadır. Değirmen henüz bir araya getirilmemişken merkezî Udmurtların evi inşa edilmişti. Bu evin yanında başka bir şey yoktur.

Yel Değirmeni

Ludarvay Müzesine girdikten sonra biraz ilerleyince yolun sol tarafında yaklaşık 100 yıllık bir yel değirmeni bulunur. Kaynak kişinin verdiği bilgilere göre bu büyük değirmenin içerisinde yer alan küçük değirmen çok eski zamanlarda her ailede varmış. Ahşaptan özellikle de kayın ağacından değirmenler yapılmaktadır. Müzede yer alan büyük orijinal değirmen 18,5 metre yüksekliğindedir ancak restorasyondan sonra 12,5 metre kalmıştır.

Ludarvay Açık Hava Müzesinde bulunan yel değirmeni (Üst: 2019; Alt: 2013)

Ahşap Heykel İnmümü [Gök Anası]

Ludarvay Müzesi'nin bazı bölgelerinde mitolojik dünya görüşü ile de ilgili heykeller de yer almaktadır. Bunlardan biri de *İnmümü* (gök anası) adı verilen heykeldir. İnmümü, kutsal kuğuları tutmaktadır. Defin yerlerinde karşımıza çıkan döküm kaz, ördek ve kuş şekilleri Perm⁶ hayvan sembolizmi olarak adlandırılmaktadır. Aslında bunlar ortak bir kültürel mirasın ürünüdür. Bununla birlikte Perm tarzı olarak adlandırıldıkları da bir gerçektir. Bu kutsal heykelle ilgili olarak müze ziyaretçilerine bir efsane de aktarılmaktadır:

Bu kuğular anne sözünü dinlemeyen oğulları temsil etmektedir. Ailede anne sözünün dinlenilmesi bir kural olmasına rağmen oğulları onun sözünü dinlemez. Herkes kendine ayrı bir hane ister. Eski zamanlarda birkaç kuşak beraber yaşamaktadır. Çünkü böyle yaşandığında toprağı işlemek daha kolaydır. Anne çocuklarının isteği üzerine herkese ayrı ev vermiş. Fakat oğulların arasında anlaşmazlık olmuş. Anne de evde huzuru sağlamayı başaramamış bu yüzden beyaz kuşa dönüp yükseklerle uçup gitmiş. Oğulları, “Şimdi kim bize akıl verir, manevi destek olur?” diye ağlamaya başlamış. Anlatmada o kuş önce fındık tavuğuna, sonra da balığa dönüşmüş ve yüzerek gitmiş.

Müzedede geleneksel bir Udmurt takvimi de heykelleştirilmiştir. Bu takvim eskilerin ekin biçme zamanı ile ilişkilidir. Rusça *Solntsevorot*' denilen bu takvimde güneş ayın peşinde, ay güneşin peşinde dönmektedir. Yaşlıların bütün ekip biçme ile ilgili bilgilerini Ruslar da kullanmışlardır.

İnmümü (Gök Anası)

Değirmenci efsanesini sembolize eden heykel

⁶ Perm, Rusya Federasyonu'nda yaşayan Fin-Ugor halklarından biridir. Udmurtistan'ın doğusunda ve kuzey doğusunda yer alan Perm eyaletinde yaşamaktadırlar.

Şundi Mumı "Güneş Anası" (2013)

Doğum, evlilik ve ölümü temsil eden üç kayık (2019)

Üç Kayık

Geleneksel kültürün en ilginç uygulamalarını içinde barındıran ölüm de müzede somut bir şekilde işlenmiştir. Bir anlamda insan hayatının doğum, evlilik ve ölüm evrelerini sembolize eden üç kayık heykeli Ludarvay Müzesi'nde yer almaktadır. Bu üç kayığın anlamı şu şekildedir: İlk kayık insanın doğuşunun ifadesidir. Çocuk ancak kırkı çıktıktan sonra akrabalarına gösterilmektedir. İnanca göre kırk gün içinde çocuk iki dünya arasında bulunmakta ve yeni hayatına alışmaya çalışmaktadır. Bu nedenle ona kırkıncı günde isim verilmektedir. Ona ismini verenin hayatı boyunca ona yardım edeceğine de inanılmaktadır. Bu ilk kayık üzerinde bu süreçle ilgili çeşitli işaretler de yer almaktadır. İkinci kayık düğünü sembolize eder. Bu kayığın üzerinde hayat kuşu çizilmiştir. Bu kuş çoğalma, üreme anlamlarına gelmektedir. Bu nedenle düğünü sembolize eden kayık üzerine çizilmiştir. Üçüncü kayık ise ölümü sembolize eder. Bu kayığın üzerinde dalgalar çizilmiştir. Bu, kişinin ölümle birlikte diğer dünyaya gittiğini göstermektedir. İnanca göre yerleşim yeri yukarıda, mezarlık ise aşağıda yer almalıdır. Nehirden aşağıya ölenlerin ruhu gitmektedir. Ölenlerin ruhları, *Vojidir* adı verilen bayramlarda geri gelmektedir. Bu bayramda halk gelen ruhları geri göndermek için maskeler takar. Bazıları da kuklalar yapıp onları yakar ya da nehirde aşağı o kuklaları yollar. Günümüzde bunlar sadece gösteri olarak yapılmaktadır (MG2).

Şalaş [Kütük bina]

Müzedede yer alan ve *şalaş* adı verilen kütükten inşa edilmiş bina ise düğünlerde önemli bir rol oynamaktadır. Gelin orada ocak yakmalıdır. Ateşe verilen önem pek çok çok kültürde olduğu gibi Udmurtlarda da vardır. Burada aileyi temsil eden bir de heykel bulunmaktadır. Kadının elindeki hayat kayığında üç çocuk vardır. Erkeğin elleri ise bir geyiğin ellerine benzemektedir ve güneşi tutmaktadır. Udmurt inançlarına göre ilk kızın ya da erkeğin adı hayvanlarla ilişkili olabilir. Bu verilen isim çocuğun güçlü, kuvvetli olmasını sağlamaktadır. Bu isimler gizli isimlerdir. İleride, onun hayatında gizli bir koruyucusu olması amacıyla bu yol izlenmektedir (MG2).

Aile heykeli erkeklik ve dişilik başlangıcını yansıtmakta olup ailenin değerini ve bireyleri arasındaki aşkı sembolize etmektedir. Gökyüzü ise erkek ve kadının ellerinde olup tüm dünyayı temsil etmektedir. Ana ve baba beşik sallamaktadır. Onların çocukları artık büyümüştür ve onların artık gitmesi gerekmektedir. Beşik kayık, ördek şeklinde yapılmıştır. Bereketi, bağlılığı ve aşkı temsil etmektedir (MG2).

Burada yer alan diğer heykelde ise bebeği karnında bir anne, elinde oyuncakları ile bir kız çocuğu, yavruları ile bir kedi tasvir edilmiştir. Bu heykel, anne olan hayat verici kadını sembolize etmektedir. Anne her şeyin başlangıcında vardır. Bu heykelle ilgili bir de efsane anlatılmaktadır: Bu heykeli yapan heykeltıraşın çocuğu yoktur. Bu heykeli yaptıktan bir iki yıl sonra çocuğu olur. Heykel yapmadan önce karısıyla on yıllık bir birliktelikleri olmasına rağmen çocukları olmamıştır. Günümüzde ise çocuk sahibi olmak isteyenler o heykeli okşayıp ellediklerinde çocuk sahibi olabileceklerine inanmaktadırlar (MG2).

Şalaş (2013)

Aile (2013)

Anne (2013)

Merkezî Udmurtlara Ait Bir Malikane (19. yy.)

Müzenin en büyük yapılarından birisi 19. yüzyıldan kalma bir malikânedir. Malikânenin giriş kapısı ile ilgili olarak kaynak kişimiz şu şekilde bir inancı aktarmıştır: “Kapının bu şekilde yapılmasının bir amacı vardır. İnanca göre bizi seven, zor durum olunca bize yardım eden ölmüş akrabaların ruhları bu kapıların kemer kısmında saklanmaktadır. Kapının kemeri bir taraftan açık, diğer taraftan kapalıdır. Bu kapı mutlaka üç ana direk üzerine inşa edilir. Bu direkler en az altmış santim civarında olmalıdır ve toprağa derin bir şekilde gömülmelidir. Herkes farklı bir şekilde o kapıyı süslemektedir. Evin yanında banklar konulur.” Burada üç sütun üzerinde inşanın Udmurt halk inançlarıyla ilişkisi bulunmaktadır. Eski inançlara göre dünya üç sütun üzerinde durmaktadır. Bunlar; gök, hava ve güneştir.

Evin sahibi zengin ise ambarlar iki katlıdır ve *kinos* vardır. Ev sahibi zengin değilse o zaman ambar tek katlı olmaktadır.

Bu malikânenin sahibi zengindir. Çünkü burada yirmi dört kişi yaşamaktadır. Bu nedenle burada kışlık ev, yaz evi, saman barınakları, büyük iki katlı ahır vardır. Kapılar dikkate alındığında atların da olduğu tahmin edilebilmektedir. Burada inek ve koyunların olduğu daha küçük bir kapının varlığından anlaşılmaktadır. İkinci katta her zaman samanlık yer almaktadır. Erkek çocukları yazın samanlıkta uyurlar.

19. Yüzyıla Ait Bir Udmurt Malikanesi

Bu büyük evin içerisi de geleneksel eşyalarla donatılmış, geleneksel yaşam canlandırılmıştır. Bu ev kişinin yaşadığı bir evdir. Çocuklar *palati*⁷ adı verilen yerde büyümektedir. Dede ve nine ise *küçük palati* adı verilen yerde uyumaktadır. Anne ve baba *narı* adlı tahta yatakta uyurdu. *Narı* adı verilen bu yatak aynı zamanda masa olarak da kullanılıyordu. Yemek yedikten sonra bütün malzemeler o tahta yatağın içine toplanırdı. Duvarda bir askı vardı ve yapılan bütün eşyalar burada sergilenirdi. Komşular geldiklerinde bunları görebilir ve sayabilirdi. Gelinin kaç gömlek, kaç havlu yaptığı buradan anlaşılırdı.

⁷Palati; peçka adı verilen eski büyük ocakların üst kısmında özellikle kış aylarında sıcaklığı sebebiyle genellikle yatmak için kullanılan yer.

Eğer ailede çok erkek varsa bunlar evlendiklerinde evde zengin olan gelinin sözü geçerdi. Diğer gelinler zeki olsa da sözleri geçmezdi. Gelinlerin zenginliklerine *monista* 'larına bakılarak karar verilirdi. Kimin *monista* 'sı daha büyük ise o gelin daha zengin kabul edilirdi.

Geleneksel Udmurt evinin vazgeçilmezi *peçka* 'dır (ocak). Eski evlerin peçkaları daha da büyüktür. Peçkanın ve evin yapımına bütün akrabalar gelip katkı sağlardı. Bütün işler bir gün içinde bitirilebilirdi. Peçkanın hızlı bir şekilde yapılabilmesi için üç beş yaşındaki çocuklar bile kil toprağı ezmek suretiyle çalışırdı. İnşaata sabahın erken saatlerinde başlanır, önce ev inşa edilir sonra da pencere ve kapılar yapılırdı. Akşamları bu evde dede ile nine kalmaktaydı. Onların evinde horoz bulunmaktaydı. Horoz öttüğünde ev kutsanmaktadır. Bu durumda evde bulunan ailenin iyi olacağına, iyi bir yaşam sürüleceğine inanılırdı.

Peçka ile ilgili çeşitli inançlar da bulunmaktadır. Peçka yakılmadan önce peçkadan bir kömür parçası alınıp eski evin *domovoyi* adı verilen yerine götürülürdü. Bu pratik, evin korunması ve eve bereket getirilmesi için yapılırdı.

Evin köşesinde gelinin yatağı, yanında da çok güzel bir paspas bulunur. 1920 -1924 yıllarında ilk fabrikalar açıldığı zaman, ustalar bu halıları yapıp yurt dışına veya Moskova'ya satmaya başlamışlar. Dünyanın birçok müzesinde bu halılar vardır. Çünkü bunların üretildiği bölge çok sayıda tüccarın uğrak yeridir. Bunlara karşılık olarak tüccarlar ipek, altın ipler, iğneler, süsler satmaktaydı. Karşılığında da halıları ve havluları yurtdışına götürürlerdi.

Bazı havlular çok süslü, nakışlı ve yaklaşık 4 metre uzunluğundadır. Onları cenazelerde kullanırlar. Ludarvay Müzesi'nde de bunlardan birkaç adet mevcuttur. Çünkü bunlar çok nadir bulunur, çok pahalı ve değerlidir. Evde zenginliği gösteren başka eşyalar da bulunmaktadır. Bu evin duvarında asılı olan Fransız duvar saati, Tula semaveri ve ayna bir bakıma zenginlik göstergesiydi.

Evde dikkat çeken bir başka eşya çocuk beşiğidir. Evin ortasına kurulmuş olan beşik geleneksel kültürde üvez ağacından yapılan bir başka beşiğe bağlanıp bu şekilde sallanmaktadır.

Geleneksel Udmurt Ev Eşyaları (2019)

Geleneksel Udmurt Ev Eşyaları (2019)

Evde bulunan bir diğer eşya dikiş makinesidir. Dikiş makinesi Udmurt kültürüne çok geç dönemde girmiştir. Dikiş makineleri ile dikiş işini genel olarak Rus ustalar yapmışlardır. Udmurtların geleneksel dikiş makinesi olarak *şveyka* adlı aleti vardı. Kadın, çeyiz için ya da bayram için bir şeyler dikmek isterse bunu kullanmaktadır. Bu aletin üstüne bir başlık daha eklendiğinde onu çıkırık olarak kullanabilirlerdi.

Evde geleneksel giyim kuşama ait örnekler de sergilenmektedir. Kuzey bölgelerine ait küçük kare desenli, yazlık, keten kadın pantolonu ile kışlık yün pantolon; merkezî Udmurtlara ait ve daha büyük kare desenli kıyafetler, güney Udmurtlarının daha canlı renklere ve kare desenlere sahip elbiselerinden örnekler; güney bölgesinden, Şarkan'dan gelmiş keten karışımı elbise örnekleri bu evde sergilenmektedir.

Geleneksel Udmurt Ev Eşyaları

Geleneksel Udmurt Ev Eşyaları

Kuala

Ludarovay Müzesi'nde yer alan bir başka ahşap yapı da paganların dua ettiği *kuala* adı verilen kutsal yapıdır. Kaynak kişimiz bu eve girdiğinde eski Udmurt ataları ile selamlaştığını hissettiğini söylemektedir. Müzede yer alan bu bina yüz yaşından büyük olup orijinaldir. Bina, getirildiği köydeki şekliyle, değişiklik yapılmadan müzeye kurulmuştur. Bu kutsal binanın farklı bir fonksiyonu daha vardır. Udmurt büyücüleri kendi ritüellerini burada yapıp dualar okurlardı. Bayramlarda, doğumda, hastalıklarda vs. dualar burada yapılırdı. Udmurtlar soy analarından burada yardım isterdi. Ona “mudur” şeklinde hitap ederlerdi. Bu bina içinde kutsal bir raf ve rafta da kutsal bir şişe bulunur. Oraya farklı eşyaları koyarlardı. Çiftçiler ekin ekmeden önce bir ekmek parçasını, gelinler bir kurdele parçasını, ava gidenler bir tüy tanesi veya deri parçasını, balıkçılar kurutulmuş bir balığı buraya atardı. Her zaman tüm tanrıları memnun etmek gerekirdi. Saygı ifadeleri ilk önce “mudur” a söylenirdi. Dua etmeye gelenler, “Sen en akıllısın, zenginsin, senin verdiğin akıllıca tavsiyeler bize çok fayda getirdi, bize yardım edin.” der ve sonra isteklerini söylerlerdi. Onlara hediyeler, yemekler bırakırlardı. Bayramlarda gerçekleştirilen ritüellere erkek çocuklar, dedeler, nineler de katılırdı. Kadınlar temiz sayılmadıkları düşüncesiyle bu törenlere katılmazlardı. Bu binada bulunan ve kutsal kabul edilen eşyalara dokunulduğunda isteklerin gerçekleşeceğine inanılırdı. *Jrets*'lerin ve *tuno* adı verilen ninelerin ritüellerde kullandığı eşyalar, kutsal kabul edilen eşyalar arasındaydı. Bu binada kurutulmuş otlar da bulunmaktadır. Bu durum binada çay içildiğinin ve yemek hazırlandığının bir göstergesidir (MG1).

Kuala Adı Verilen Kutsal Yapı

Kinos

Ludarvay Müzesi'nde yer alan bir başka yapı *kinos*'tur. Bu binada sayıları yüze yaklaşan el yapımı eşya bulunmaktaydı. Bunlar; paspaslar, perdeler, havlular, elbiseler, çoraplar, önlükler, masa örtüleridir. Bunların hepsi el işidir (MG2). Yeni evlenenler, düğünleri kışın yapılmışsa ilk üç gecelerini Kinos'ta geçirirlerdi.

Udmurtların evlilikle ilgili farklı kabul edilebilecek gelenekleri vardı. Örneğin evlenecek kız erkekten çok daha büyük olabilmektedir. Erkek çocukları 12-15 yaşlarında evlendirilebiliyordu. On sekiz yaşına geldiğinde artık erkek sayılıyordu. Kadın ise aileye daha olgun biçimde gelirdi. On iki yaşından itibaren babası ile tarlayı sürerdi, ekin biçmeyi bilirdi (MG2).

Erkek çocuklarını ise koruyorlardı, kaslarının gelişmesini beklerlerdi. Kızlar on iki yaşında artık her şeyi bilirdi. O yüzden onları yirmi yirmi beş yaşlarında evlendirirlerdi. Kızın anne babaya karşı borcu vardı ve bu sebeple çalışmak zorundaydı. Çünkü kız giderken yanında çok şey alıp götürürdü. Eğer annesinin *manista*'sı büyükse ve 5 tane kızı varsa *manista* beş parçaya bölünürdü (MG2).

Kinos Adı Verilen Yapıda Bulunan Eşyalar

Geleneksel Udmurt Kıyafetleri

Çertvesh hem süs olarak kullanılan hem de nazardan koruduğuna inanılan bir aksesuardır. Genelde düğünlerde takılmaktadır. Eski dönemlerde işe giderken, ilk otu biçerken de takılmaktadır. Bu süslemeye benzer bir şekilde sırta takılan bir süs daha vardır. Bu süse de *çalma* denilmektedir. Çalmayı sadece evli kadınlar kullanmaktadır. Çalma, sıcak tuttuğu için tercih edilmekte ayrıca süs olarak da kullanılmaktaydı. *Çertvesh*'in büyüklüğü aynı zamanda kişinin zenginliğini de göstermekteydi. Bu şekilde müstakbel damat adayının akrabaları, oğulları için uygun bir gelin seçebiliyorlardı. Gelin seçilirken bir de başka köyden olmasına dikkat ediliyordu. Çünkü aynı köyden olanların uzaktan da olsa akraba olma ihtimalleri bulunuyordu. Bu gelin bulma işi ile anne baba kadar çöpçatanlar ilgilenmekteydi. Kaynak kişimiz *çertvesh* dışında *ayşon* adı verilen gelinlik ve geleneksel giyim kuşamın başka unsurları hakkında da bilgi vermiştir.

Geleneksel Udmurt kıyafetleri

Ludarovay Açık Hava Müzesi'nin İşlevleri:

Müzelerin ilk kuruluşlarından günümüze kadar işlev alanı genişlemekte, çeşitlenmektedir. Bu müzeler, bir bakıma onlara ilgili duyan kitlelerin beklenti ve ihtiyaçlarına kulak vermesi ile ortaya çıkan bir sürecin de sonucudur. Bu süreç elbette konu ile ilgili çalışmalar yapan kurum, kuruluş ve araştırmacıların da dikkatinden kaçmamıştır. Bu başlık altında öncelikle müzelerin genel işlevlerinden bahsedilecek ve ardından Ludarovay Kompleksi'nin işlevleri bu çerçevede değerlendirilecektir.

Uluslararası Müze Konseyi (ICOM)'ne göre müze sadece kâr amacı gütmeyen, toplumun ve onun gelişiminin hizmetinde olan halka açık, insana ve yaşadığı çevreye dair tanıklık eden malzemeler üzerinde araştırma yapan, onları toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve eğlence gibi amaçlar doğrultusunda sergileyen ve sürekliliği olan bir kurumdur (Meydan-Akkuş 2014: 405). Bu açıklamalar müzelerin işlevleri kadar kuruluş amaçları ve çalışma yöntemlerini de içermektedir.

Başlangıçta ilgi çekici objeleri bir araya getiren nesne odaklı bir bakış açısına sahip olan müzeler ve daha dar çerçevede koleksiyonlar, değişen zaman ve talepler doğrultusunda bakış açısında değişikliklere gitmiştir. Günümüzde müzelerin temel sorumluluğu “nesne” merkezli yaklaşımdan insan ve toplum merkezli bir yaklaşıma doğru gelişim göstermektedir. Müzecilikte artık müzelerin kamusal boyutu ve toplumun somut ve somut olmayan kültürel mirasa erişimi ile ilgili konular önem kazanmaya başlamaktadır. Bu anlayış müzenin nesne merkezli sergileri yanında etkinlikleriyle de var olmasını ve bir hazineden ya da depodan çok atölye gibi işlenmesini, hatta çekici ve eğitsel deneyimler ve yorumlar sunmasını gerektirmektedir (Akmehmet 2017: 2). Günümüzde değişen şartlar ve talepler müzelerin işlevlerini de genişletmektedir. Bu konu da müze çalışmalarının en dikkat çeken konularından biridir. Amaç ve işlev ilişkisi bakımından farklı yönleriyle ele alınmıştır. Bu tür müzeler; somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunması, geçmiş ve günümüz arasındaki ilişkisinin muhafaza edilmesi, nesiller arası iletişimin sağlanması, uluslaşma sürecine katkıda bulunması, eğitime katkı sağlaması, eğlence, yerel üretimin desteklenmesi gibi çok farklı alanlarda önemli işlevleri günümüzde yerine getirmektedir. Ludarvay gibi müzelerin farklı işlevlerinin olduğu da görülecektir.

Çalışmanın giriş kısmında da belirtildiği üzere açık hava müzeleri geleneksel kültürün belgelenmesi, sergilenmesi, gelecek nesillere aktarılması gibi pek çok işleve sahiptir. Özellikle güçlü kültürlerin hâkimiyetinde yaşayan toplumların, dilleri ile kültürlerini yaşatma ve aktarma konusunda bu tür müzelere yükledikleri işlevler daha da çeşitlenmektedir. Eski kültüre olan ilgi ve romantik bakış açısı dışında da bazı faktörler devreye girmektedir. Bu tür toplumlar için dil ve kültür, toplumsal hayatın ancak bazı dar çevrelerinde kendisine yer bulabilmektedir. Bu tür müzeler bu işlevleri de yerine getirmektedir.

Bu bakımdan Ludarvay Müzesi’nde öncelikle müze alanına kurulan orijinal evlerle geleneksel Udmurt mimarisi sergilenmektedir. Bu evlerin kuruluşu sırasında çalışan ustaların da yaşlı olmakla birlikte çevre köylerden gelmiş olması belki de unutulmaya yüz tutmuş bir mesleğin canlanması ve devamı için de önemli bir süreci başlatmıştır. Müzede çalışan elemanların aynı zamanda bu müzede yaşıyor olmaları bazı geleneklerin canlanması için bir sebep teşkil etmektedir (MG2).

Müzede sıklıkla yılbaşı, maslenitsa, medovıyspas, kresçeniye gibi bayramların kutlanması, düğünlerin yapılması gibi etkinlikler; geleneksel sanatların, dansların sergilenmesi ve yaşaması için uygun ortamları yaratmaktadır. Bunun geleneksel kültüre katkısı çok büyüktür. Başka faktörler bir yana modern hayatın da etkisiyle unutulmaya başlayan eski kültür, yok olan gelenekler bu tür bayram ve etkinliklerle hatırlanmakta ve hatırlatılmaktadır. Geleneksel evler, geleneksel giyim kuşam, canlandırılan gelenekler sayesinde Udmurtlar, bu müzeye geldiklerinde kendilerini dede nine evlerine gelmiş gibi hissetmektedirler (MG1).

Ludarvay Müzesi sadece geleneksel kültürün sergilendiği bir mekân değildir. Örneğin geleneksel bebek yapımı dersleri verilmektedir ve bir anlamda geleneksel kültürün aktarımı da sağlanmaktadır. Kaynak kişimiz Tatyana Veniamunovna Berezkina'nın verdiği bilgilere göre kendisi müzede çalışmakta, turistlere rehberlik yapmakta ve geleneksel bebek yapma dersi vermektedir. Bunun teknik olarak da eğitimini almıştır. Geleneksel kültürle ilgili etkinliklerin ticari bir boyutunun da olması bu kültürün canlanması ve aktarımı için olumlu bir katkı yapmaktadır. Hatıra eşya mağazası, geleneksel yiyecek içecek satışı, geleneksel bebek yapma kursları, düğünler, doğum günleri, oyunlar, festivaller, etnofestivaller; Estonlar, Finler gibi diğer Fin-Ugor halklarının da katılımıyla müzenin işlevlerine yeni bir boyut getirmektedir. İlgi gören ve ticari olarak da karşılığını bulan kültür, bazı eleştirilere rağmen kendisine yeni yaşam alanları açmaktadır (MG2).

Müzenin Udmurt kültürüne olan katkıları yanında Udmurt Cumhuriyeti'nde yaşayan başka halkların geleneksel kültürlerine katkısı da bulunmaktadır. Çünkü burada Udmurtların kendi etkinlikleri dışında Rusların bazı bayramları da kutlanmaktadır (MG1).

Özellikle yaz döneminde yapılan "Bal Bayramı" kutlamalarından görüntüler

Sonuç

Ludarvay Açık Hava Müzesi geleneksel Udmurt kültürünün sergilendiği, unutulmuş geleneklerin canlandırılmaya çalışıldığı, aslında geleneksel Udmurt kültürünün ve Udmurt dilinin kendisine dar da olsa yaşam alanı bulduğu bir mekân olarak karşımıza çıkar. Kuruluş aşamasından günümüze kadar önemli bir gelişme göstermiş, somut ve somut olmayan kültürel miras unsurlarıyla zenginleştirilmiş bir yer olarak sadece Udmurtların değil yerli ve yabancı pek çok turistlerin ilgisini çekmektedir. Gittikçe artan ilgi, müzedeki etkinlik çeşitliliğini de artırmaktadır. Artan ilgi, maddi desteğin artışı, akademik ilginin yoğunlaşması gibi faktörlerle müze sadece kültürel unsurların sergilendiği değil aynı zamanda yaşatılmaya çalışıldığı canlı bir mekâna dönüşmektedir. Cumhuriyette yaşayan Rus ve Tatar gibi başka toplulukların da buraya entegrasyonu ile sürecin yeni bir boyuta ulaştığını söylemek mümkündür. Müze olmasının dışında Udmurt kültürünün korunması, yeni nesillere aktarılması gibi konularda ne tür bir etkisinin olduğunun araştırılması da gelecek dönemler için ilgi çekici bir alan olacaktır.

Kaynakça

- Akmehmet, K. (2017). Yaşayan Müze Kavramı üzerine Bir İnceleme. *Çağdaş Drama Dergisi*(12 (2)), 1-16.
- Demir, Z. (2013). Halk Bilimi Müzeciliğinde Deneysel Yaklaşımlar: Yaşayan Müze. *Turkish Studies*, 8(9), 1111-1125.
- Dürschmidt, K. (2012). Living Museums as a Way of Preserving Cultural Knowledge. *ICME-ICOM Annual Meeting Commodifying Culture? Cultural Villages and Living Museums (Abstract Book)*.
- Galla , A. (2005). Cultural Diversity in Ecomuseum Development in Vietnam. *Museum International*, 57(3), 101-109.
- Grişkina, M. (1994). *Udmurtı Etyudi iz İstorii IX-XIXvv.* . İjevsk: İzdatel'stva Udmurtiya.
- Hudson, K. (1998). Museum Refuses to Stand Still. *Museum International*, 50(1), 43-50.
- İvanova, M. (1994). *İstoki Udmurtskogo Naroda* . İjevsk: İzdatel'stvo Udmurtiya.
- Jeline, J. (2014). The Modern Living Museum. *Museum Internatiaonal*, 66(1-4), 58-61.
- Meydan, A., & Akkuş, A. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Gezilerinin Tarihi ve Kültürel Değerlerin Kazandırılmasındaki Önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 402-422.
- Rentzhog, S. (2007). *Open Air Museums the History and Future of a Visionary İdea*. ALFNAM and Association of European Air Museums.
- Russko-Udmurtskiy Slovar'*. (1956). Moskva: Gosudarstvennoye İzdatel'stvo İnostrannih i Natsionalnih Slovarey.
- Sotsial'no-Demografıçeskiy Portret Rossii po İtogram Vserossiyskoy Perepisi Naseleniya 2010 Goda Ofitsial'noye İzdaniya İTTS*. (2012). Moskva: Statistika Rossii.
- Yenigül, S., & Silav, M. (2019). Ankara Altınköy Açık Hava Müzesi: Kentte Köyü Yaşamak. *İdil*(56), 525-534.

ИССЛЕДОВАНИЕ МУЗЕЯ - ЗАПОВЕДНИКА «ЛУДОРВАЙ»

АННОТАЦИЯ

Как известно, Российская Федерация является государством, имеющим огромную территорию, на которой проживают различные народы. Каждый народ отличается своей историей, культурой, языком и религией. В современном мире любой человек, интересующийся жизнью и культурой других народов, может свободно получить необходимую информацию об их языке, религии и т.д. В этом отношении, средства коммуникации достигнувшие в мире определенной вершины, перенесли культурные, религиозные и языковые связи на другой уровень. Поэтому для культурологов, лингвистов, историков и других учёных предоставляется обширный материал для научных исследований. Одним из таких объектов для изучения культурного наследия любого народа являются музеи под открытым небом, особенно те, в которых сохранены и собраны местные архитектурно-этнографические особенности. В данной статье будет рассматриваться музей подобного типа, музей-заповедник под открытым небом «Лудорвай», который расположен недалеко от города Ижевска – столицы Удмуртской Республики Российской Федерации.

Удмурты являются одними из представителей финно-угорских народов, живущих в России. Они, в основном, проживают в Удмуртской республике и являются её коренным населением. Также на данной территории проживает много русских и татар. В связи с этим удмуртская культура и язык должны рассматриваться в этих рамках. Русская культура и язык, безусловно, являются доминирующим элементом. Это напрямую влияет на все народы федерации. Татарская культура также является сильной культурой, особенно в регионе Среднего Поволжья. В последние годы каждый народ по разным причинам и разными способами, пытается выдвинуть на передний план свою традиционную культуру. Важно отметить, что в мире всеобщей глобализации наблюдается рост интереса к традиционной культуре. С этой точки зрения, музей-заповедник под открытым небом «Лудорвай» содержит весьма ценные материалы, достойные изучения. Это один из примеров того, как интерес к традиционной культуре с одной стороны, с другой стороны становится популярным благодаря финансовой отдаче. В дополнение к проблемам, с которыми сталкивается каждый народ, малочисленные народы сталкиваются и с рядом других проблем. Несмотря на права, предоставленные законодательством, глобализирующийся мир быстро уничтожает слабые культуры и языки. По этой причине отыскиваются новые пути и методы решения этой проблемы. Музей-заповедник «Лудорвай», выполняя различные функции, на наш взгляд, является одним из таких примеров. В данном исследовании освещается история основания одного из ставших популярными в разных частях России и имеющих особенности этнопарка, музея-заповедника «Лудорвай», его функции, содержание и цели. Бесспорно, в рамках мультикультурной структуры, такого плана музеи, выполняющие различные функции в вопросах связанных с сохранением культур малочисленных народов, привлекают особое внимание.

В публикации использованы в основном материалы, собранные в зоне исследования. В дополнение к сведениям, полученным в ходе исследований, будут представлены печатные и наглядные материалы, также проведены оценки многокультурной и многоязычной структуры. В исследовании вместе с визуальными изображениями реконструированных мест музея также включены повествования о них. Внутренняя часть музея максимально проиллюстрирована.

В настоящее время функции, выполняемые данным музеем, призваны защитить традиционную удмуртскую культуру от доминирующей русской и других культур, имеющих на данной территории. Задачей музея является, прежде всего, сохранение для будущих поколений культуры в том первоначальном виде, в котором она существовала многие века. Мероприятия и праздники, проводимые в музее, указаны в его программе.

Ключевые слова: удмурты, культура удмуртов, этнопарк, музей-заповедник под открытым небом «Лудорвай».